

สัญชาตญาณแห่งการยอมรับในพระเป็นเจ้า และจริยศาสตร์เชิงกรณียธรรม:
กระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์*

THE INTUITION OF ACKNOWLEDGING THE DIVINE AND DEONTOLOGICAL
MORALITY: THE CULTIVATION OF HUMAN NATURE

ฮาгим สูดินปรีดา

Hakim Sudinpreeda

มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

Hatyai University

Corresponding Author E-mail: hakim_s@hu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้พิจารณาองค์ประกอบพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์ที่ใช้สำหรับกระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ โดยสัญชาตญาณการเชื่อในพระเป็นเจ้าเป็นหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญแห่งความเป็นมนุษย์ที่มีมาแต่กำเนิด เช่นเดียวกับการที่มนุษย์ให้การยอมรับการมีอยู่ของสามัญสำนึกอื่นๆ เช่น ความเป็นเหตุเป็นผล และข้อเท็จจริงอื่นๆ ที่เป็นสากล ผ่านวิธีการคิดเชิงสัญชาตญาณ ในทางกลับกันกระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ที่เน้นการคิดเชิงวิเคราะห์ มีความเชื่อมโยงกับการเป็นมูลเหตุสำคัญในการลดสถานะพระเป็นเจ้าลงให้อยู่ในสภาพ “พระเป็นเจ้าแห่งช่องว่าง” และนั่นจึงหมายถึงความจำเป็นต้องปฏิเสธรบรทัดฐานทางศีลธรรมแบบปรัสัย และยอมรับบรรทัดฐานทางศีลธรรมประเภทอันตริวิทยาแทน กล่าวคือเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ทางศีลธรรมแบบจริยศาสตร์เชิงกรณียธรรมให้เป็นการตัดสินความถูกต้องของการกระทำที่ขึ้นอยู่กับผลของการกระทำ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์และจารีตทางศีลธรรมที่มีอยู่เดิม ในแง่นี้ จึงถือได้ว่า เป็นกระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ที่ขัดแย้งกับสัญชาตญาณความเป็นมนุษย์

คำสำคัญ: พระเป็นเจ้า; จริยศาสตร์เชิงกรณียธรรม; ธรรมชาติความเป็นมนุษย์

Abstract

This article examined the basic elements necessary for cultivating human nature. An instinctive belief in God, similar to a human's acceptance of other common-sense knowledge such as causality and other universal facts, driven by intuitive thinking, is one of the key attributes instilled in humans since birth. On the other hand, the cultivation of human nature through the development of analytical thinking skills is linked to being a major cause for reducing Gods status to a "God of the gaps". In addition, this also connotes the need to deny objective moral norms and to replace the deontological approach of moral judgment with that of consequentialism. In other words, it is a paradigm shift of moral judgment, from deontology to the code of ethics which regulates moral judgment on the outcome of actions regardless of the existing rules and moral customs. It can be said, thus, that this is the cultivation of human nature that contradicts human instincts.

Keywords: God; Deontological Morality; Human Nature

บทนำ

ธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ประกอบด้วยอุปนิสัยและลักษณะพื้นฐานที่มีติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด เวกเช่น การคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมอื่นๆ (Britannica, 2016) การมีอยู่ของธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ได้รับการยืนยันผ่านความเห็นของนักปรัชญาในยุคก่อน ๆ ซึ่งต่างก็มองว่า มนุษย์มีคุณลักษณะทางธรรมชาติที่เหมือน ๆ กัน (Hull, 1986) เป็นลักษณะร่วมที่ไม่มีข้อจำกัดด้านความหลากหลายทางเผ่าพันธุ์ (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนภนาท อนุพงศ์พัฒน์, 2560) ในทฤษฎีทางศาสนา นอกจากจะมีการยืนยันถึงการมีอยู่ของธรรมชาติความเป็นมนุษย์แล้ว ยังมีการแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญข้อนี้มีสถานะสูงส่ง พร้อมกับระบุหน้าที่สำคัญของศาสนาโดยมีนัยยะสำคัญว่า เพื่อปลูกฝังสถานะอันสูงส่งกว่าของมนุษย์ให้กับศาสนิกชน (Hill, 2011) หรือกล่าวในอีกแง่หนึ่ง ก็คือ การปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ หมายถึง การเพิ่มคุณค่าความเป็นมนุษย์ให้มากกว่าสภาพที่เป็นอยู่นั่นเอง

ในทางจิตวิทยา สัญชาตญาณการหยั่งรู้ไร้สำนึก (Unconscious Intuition) เป็นองค์ประกอบสำคัญชนิดหนึ่งที่สามารถจัดให้เป็นลักษณะร่วมที่มนุษย์มีมาแต่กำเนิด เวกเช่น ความรู้สึกลึก ๆ (Gut Feeling) ซึ่งปรากฏอยู่ในจิตใต้สำนึกที่พร้อมนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจได้ตลอดเวลาโดยปราศจากการประมวลข้อมูล (Hutson, 2020)

แม้ว่าข้อค้นพบว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการแห่งสัญชาตญาณและอิทธิพลแห่งความผิดปกติของโมดูลการเรียนรู้ (McCrea, 2010) สามารถนำมาใช้กล่าวอ้างได้ว่า

สัญชาตญาณการหยั่งรู้ไร้สำนึกเกิดจากประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับการบ่มเพาะผ่านกระบวนการทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม ความประหลาดใจของทารกที่มีต่อการลอยล่องกลางอากาศของวัตถุโดยไม่มีฐานรองรับ (Needham & Baillargeon, 1993) หรือการที่เด็กวินิจัยสาเหตุแห่งการถูกลงโทษว่ามาจากการกระทำผิดศีลธรรม (Oesterdiekhoff, 2011) หรือการที่เด็กรับรู้ว่ามีวัตถุหรือสภาพแวดล้อมที่มนุษย์ไม่ได้สร้างขึ้นถูกออกแบบมาอย่างมีจุดประสงค์โดยผู้สร้าง (Petrovich, 2018) นั้น สามารถนำมาใช้ยืนยันได้ว่า สัญชาตญาณแห่งการการหยั่งรู้ประเภทนี้มีติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิด

ความเชื่อในมิติเหนือธรรมชาติ (Supernatural Being) ที่เกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์คับขัน สามารถถูกพิจารณาให้เป็นสัญชาตญาณการหยั่งรู้ไร้สำนึกของมนุษย์ประการหนึ่ง ดังที่จะเห็นได้จากนิยายเรื่อง Life of Pi ที่เมื่อมีพายุมีดพัดตาโถมเข้าใส่เรือ ประจวบกับความแรงของคลื่นสูงที่ได้เข้ามาปะทะเรือระหว่างที่กำลังลอยลำในมหาสมุทรแปซิฟิกจนทำให้เรือเกิดเสียหลัก พาย (Pi) ตัวละครเอกของเรื่องพร้อมด้วยริชาร์ด บาร์เกอร์ (เสือโคร่ง) ที่รอดมาได้ด้วยเรือกู้ชีพ (Life boat) ได้เรียกร้องตะโกนเรียกขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อในศาสนาต่าง ๆ ให้ช่วยเหลือ (Martel, 2001) ทั้งที่ก่อนหน้านี้เขาไม่เคยจริงจังกับหลักปฏิบัติเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Practice) หรือเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เขากำลังเรียกหาเหล่านี้เลยแม้แต่น้อย

ศาสนาและกรอบคิดความเชื่อในพระเป็นเจ้า

ปรากฏการณ์ที่มนุษย์มีความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติมาแต่กำเนิด ซึ่งรวมถึงการเชื่อในพระเป็นเจ้าและศาสนาด้วยนั้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Hackett & McClendon (2020) ที่ระบุว่า ภายใต้อิทธิพลของลัทธิฆราวาสนิยม (Secularism) ที่แพร่กระจายในสังคมอารยะส่วนใหญ่ทั่วโลก มากกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ของมนุษย์ทุกวันนี้ ยังคงเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม้ว่าจะไม่เชื่อในองค์กรศาสนาใด ๆ เลยก็ตาม ผ่านการตั้งข้อสังเกตว่า กรอบคิดว่าด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสังคมในอดีต (ทั้งที่มีอารยะและไร้อารยะ) แทบจะมีความเหมือนกันกับกรอบคิดว่าด้วยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบันนี้

กรอบคิดแห่งความเชื่อในพระเป็นเจ้า (ในแง่ของการเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์) เป็นตัวอย่างกรอบคิดหนึ่งที่นอกจากจะพบได้ในกลุ่มศาสนาประเภทเอกเทวนิยม (Monotheism) แล้ว ยังปรากฏอยู่ในกลุ่มศาสนาประเภทพหุเทวนิยม (Polytheism) เฉกเช่น ศาสนาฮินดู ลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื๊อ และรวมทั้งกลุ่มศาสนาเกรโค-โรมัน (Greco-Roman) ด้วย โดยที่ลัทธิเต๋าและลัทธิขงจื๊อ มีความเชื่อในเต๋าหรือที่รู้จักกันในนามที่สุดแห่งที่สุด (The Great Ultimate) ผู้ซึ่งเป็นเอกะ และเป็นตัวแปรหลักในการสรรค์สร้างทุกสิ่ง ควบคุม เปลี่ยนแปลง และกำหนดคตินิยมทางศีลธรรมเอาไว้ด้วย (Hunter, 2018; Brown, 2022) กรอบคิดแห่งความเป็นเอกะของเต๋า สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Sahgal et al. (2022) ที่พบว่า ชาวฮินดูและเซนส่วนใหญ่ (61% และ 54%) เชื่อในพระเป็นเจ้าองค์เดียวผ่านหลักฐานที่ปรากฏหลากหลายรูปแบบ (Many

Manifestations) และกรอบคิดของศาสนาเกรโค-โรมันว่าด้วยเทพเจ้า (Deities) ในรูปลักษณะของมนุษย์ ซึ่งแม้ว่าเทพเจ้าเหล่านี้เป็นผู้มีอิทธิฤทธิ์ แต่ก็อยู่ภายใต้อาณัติของพระเป็นเจ้าผู้สูงทรงองค์เดียวเท่านั้น (Adkins, 2022) ส่วนในพุทธศาสนา แม้ว่าตัวบท (Text) บางชุดแสดงให้เห็นว่าพระพุทธรูป (Buddha) ปฏิเสธการมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าไว้อย่างชัดเจน แต่ก็มีข้อความบางชุดที่แสดงให้เห็นว่า มีการให้ความสำคัญกับกรอบคิดแห่งความเชื่อในพระผู้เป็นเจ้าด้วย ดังจะเห็นได้จากข้อความต่อไปนี้ ฉะนั้นคือพระพรหม พระพรหมผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ออกคำสั่ง ผู้ไร้ซึ่งความปราณี ผู้หยั่งรู้ในสากล ผู้ใช้อำนาจอย่างฉลาดหลักแหลม พระผู้เป็นเจ้า ผู้ผลิตและผู้สร้าง เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีตำแหน่งสูงสุด ผู้แต่งตั้ง ผู้ทรงฤทธานุภาพ บิดาของทุกสิ่งที่มีอยู่และสิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นโดยที่ในตัวบท ชุดนี้มีการระบุถึงข้อความนี้ 3 ครั้ง (Walshe, 1995)

ปรากฏการณ์ที่ผู้คนจากต่างวัฒนธรรมและศาสนาจำนวนมาก ยอมรับการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิตที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ (หมายถึง พระเป็นเจ้า) แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็เกิดมาพร้อมกับกรอบคิดแห่งการดำรงอยู่ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประเภทนี้ หรือในอีกแง่หนึ่งก็คือความเชื่อชุดนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ซึ่งการยอมรับความเชื่อชุดนี้มีความเหมือนกับการยอมรับโดยสัญชาตญาณถึงการมีอยู่ของกรอบคิดว่าด้วยสาเหตุหรือเหตุผล (Causality and Rationality) โดยที่กรอบคิดทั้งสองประเภทต่างก็มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกับสัญชาตญาณเชิงลึกของมนุษย์ว่าด้วยข้อเท็จจริงประเภทอื่น (Gritz, 2005)

พระเป็นเจ้าแห่งช่องว่างและความไร้เหตุผลแห่งวิทยาศาสตร์

อย่างไรก็ดี กรอบคิดแห่งความเชื่อในพระเป็นเจ้าหรือการนำพระเป็นเจ้ามาใช้อธิบายปรากฏการณ์ลึกลับต่างๆ เพียงเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ยังมีไม่เพียงพอ ถูกมองว่าเป็นการอ้างเหตุผลผ่านความไม่รู้ (Argumentum ad Ignorantiam) หรือเป็นเพียงเครื่องมือทางอุดมการณ์ที่ใช้หักห้ามชนชั้นล่างจากการลุกฮือต่อสู้กับชนชั้นปกครอง ซึ่งจะเห็นได้จากการอนุมานเปรียบเทียบศาสนาให้เป็นฝันของมวลชน (Marx, 1975) ที่ช่วยหลอนประสาทชนชั้นล่างให้หลงลืมความทุกข์ยาก ในแง่นี้ อุปมาความเชื่อในพระเป็นเจ้าอุปมาได้กับความเชื่อในนิยายปรัมปรา โดยที่วลีเสียดสีที่รู้จักกันดีที่สุดก็คือ การเชื่อในพระเป็นเจ้าก็เหมือนกับการเชื่อในสัตว์ประหลาดสปาเก็ตตี้บินได้ (Flying Spaghetti Monster) ซึ่งถูกกล่าวลั่นด้วยวาจาโดยริชาร์ด ดอว์กินส์ (Richard Dawkins) ระหว่างการให้สัมภาษณ์ครั้งหนึ่งตอนออกอากาศทางรายการโทรทัศน์ของประเทศอังกฤษ ท่ามกลางข้อสันนิษฐานที่ว่า เนื่องจากองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์กำลังมีความก้าวหน้ามากขึ้น ดังนั้น ความหวังที่ว่าวิทยาศาสตร์จะค้นพบคำตอบให้กับวลีลึกลับเหล่านี้ ย่อมมีความเป็นไปได้มาก ซึ่งหมายความว่า พระเป็นเจ้าจะไม่ถูกนำมาเป็นข้อมูลอ้างอิงเพื่อใช้อธิบายสถานการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายได้ในปัจจุบันอีกต่อไป (Paulson, 2011)

ในทางกลับกัน การให้ความหวังกับวิทยาศาสตร์ในการอธิบายปรากฏการณ์ลึกลับ ก็ถูกมองว่าเป็นการได้วนอยู่กับที่ (Arguing in Circle) ด้วยเช่นกัน โดยมีเหตุผลดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง หลักการพื้นฐานแห่งองค์ความรู้วิทยาศาสตร์ตั้งอยู่บนการตั้งสมมุติฐานว่า การค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสรรพสิ่งสามารถกระทำได้เพียงแค่นทางเดียว โดยที่เป็นไปได้ว่าด้วยศักยภาพในการให้เหตุผลของมนุษย์ประจวบกับการสังเกตการณ์ (Observation) มนุษย์จะสามารถค้นพบวิธีการดังกล่าวและเข้าถึงข้อเท็จจริงในที่สุด (Pine, 1989) นั่นหมายความว่า ก่อนที่กระบวนการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์จะเกิดขึ้น มนุษย์มีการสร้างสมมุติฐานขึ้นก่อนว่า ศักยภาพการให้เหตุผลของมนุษย์ มีความน่าเชื่อถือและสามารถใช้ประเมินความถูกต้องเชิงตรรกะได้ทั้ง ๆ ที่ข้อพิสูจน์แห่งการดำรงอยู่ของเหตุผลหรือข้อสรุปเชิงตรรกะนั้น สามารถนำเสนอได้ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างนิพจน์ (Premises) เท่านั้น ซึ่งความสัมพันธ์เช่นนี้ มีลักษณะเป็นนามธรรม (Non-Physical) และตรงกันข้ามกับคุณลักษณะทางกายภาพที่ใช้ในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น การยึดเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ให้เป็นวิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้เพียงแค่วิธีการเดียว ทำให้ต้องละเลยวิธีการได้มาซึ่งองค์ความรู้อีกประเภทหนึ่งไป นั่นก็คือ องค์ความรู้ที่ได้มาด้วยประจักษ์พยาน (Testimonial Knowledge) ทั้ง ๆ ที่นักวิทยาศาสตร์และนักปรัชญา สามารถยอมรับองค์ความรู้ประเภทนี้ได้ หากมีแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถือ ซึ่งหนึ่งในบรรดาตัวอย่างองค์ความรู้ที่ถูกยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ก็คือ องค์ความรู้ที่ว่างูคอปเปอร์เฮด (Copperhead) เป็นงูที่มีพิษมากที่สุด ในบรรดางูที่สามารถพบได้โดยทั่วไปในพื้นที่ราบฮิวสตัน (Houston) (McMyler, 2011) อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการรับรองความน่าเชื่อถือให้กับองค์ความรู้ประจักษ์พยาน บุคคลที่นำเสนอองค์ความรู้ประเภทนี้ จะต้องบรรลुकคุณลักษณะแห่งความเป็นผู้สัตย์จริง (Trustworthiness) ด้วย (Lehrer, 2006) ประการที่สอง กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ศึกษาสสารที่ไม่สามารถสังเกตได้ (None-observable Entity) เฉกเช่น คุณธรรมจริยธรรม สุนทรียภาพ จิตวิญญาณ จุดเริ่มต้นของจักรวาล ต้นกำเนิดของชีวิต การเกิดขึ้นของสติปัญญามนุษย์ หรือสถานการณ์ก่อนบิกแบงได้ รวมทั้งประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับอัตถิภาวนิยม (Existentialism) หรือการปรับจูน (Fine Tuning) แห่งจักรวาล เนื่องจากประเด็นปัญหาเหล่านี้อยู่นอกบริบทแห่งความเป็นวัตถุเชิงกายภาพ (Physical Matter) อันที่จริง การที่วัตถุบางอย่างไม่สามารถสังเกตได้โดยตรงผ่านการรับรู้ ไม่ได้หมายความว่า สิ่งเหล่านั้นไม่มีอยู่จริง ประการที่สาม แม้ว่าการสังเกตสามารถกระทำได้ แต่ก็เกิดขึ้นด้วยข้อจำกัดด้านเวลา จำนวนตัวแปร และการเลือกวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) และดังนั้น ประเด็นความสนใจของวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา จึงมีข้อจำกัดด้วย (Sober, 2010) ทำให้มีผลต่อข้อค้นพบหรือการสังเกตการณ์ในอนาคต ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อสรุปใหม่ที่สามารถขัดแย้งกับข้อค้นพบเดิมได้ ในแง่นี้ วิทยาศาสตร์จึงไม่ได้มีไว้เพื่อปิดช่องว่างเสมอไป แต่อาจจะนำมาซึ่งประเด็นคำถามและข้อสงสัยเพิ่มเติม และประการที่สี่ การวิพากษ์วิจารณ์การยกพระเป็นเจ้ามาประกอบใช้คำอธิบายว่าเป็นพระเป็นเจ้าแห่งช่องว่าง

(God of The Gaps) นั้น เป็นการกล่าวอ้างที่เข้าข่ายตรรกะวิบัติแบบตั้งหุ่นฟาง (Strawman Fallacy) เหตุเพราะแนวโน้มที่ผู้คนจะเชื่อในตัวละครจากนิยายปรัมปรานั้น แทบจะไม่มีเลย ในขณะที่ประชากรในโลกที่เลื่อมใสศรัทธาในพระเป็นเจ้านั้น กำลังเพิ่มจำนวนขึ้น (Pew Research Center, 2022 ; Hackett & McClendon, 2020)

การปฏิเสธพระเป็นเจ้า: การปฏิเสธสามัญสำนึกทางศีลธรรมแบบปรีวิสัย

สัญชาตญาณความเชื่อในพระเป็นเจ้ามีความสอดคล้องกับสัญชาตญาณการยอมรับการมีอยู่ของจุดจบแห่งห่วงโซ่เชิงสาเหตุ (The Ultimate End of Causal Chain) โดยไม่จำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางการศึกษา สามารถอธิบายได้ด้วยประสบการณ์ในวัยเด็ก ซึ่งจะทำให้ความพยายามกับการค้นหาจุดจบของห่วงโซ่เชิงสาเหตุ โดยที่จะเห็นได้ว่า เด็กๆ มักจะไม่ยอมหยุดตั้งคำถามถึงสาเหตุของฝนตก จนกว่าจะได้คำตอบอย่างเป็นที่น่าพึงพอใจ นั่นก็คือ จนกว่าจะทราบจุดสิ้นสุดแห่งห่วงโซ่ชุดนี้ กระบวนการตั้งคำถามในลักษณะนี้ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเกิดขึ้นของการอ้างเหตุผลเชิงจักรวาลวิทยา (Cosmological Argument) ซึ่งเป็นการโต้เถียงทางปรัชญาที่มีการพยายามพิสูจน์ให้เห็นถึงความจำเป็นของการมีอยู่ของพระเป็นเจ้าในฐานะที่เป็นสาเหตุสูงสุด (The Ultimate Cause) แห่งการมีอยู่ของทุกสิ่ง

การที่เด็ก ๆ ชาวญี่ปุ่นยกพระเป็นเจ้ามาอ้างอิงในฐานะผู้สร้างวัตถุที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ตามข้อค้นพบของ Petrovich (2018) ไม่สามารถจัดให้เป็นตรรกะวิบัติประเภทพระเป็นเจ้าแห่งช่องว่างหรือเป็นอิทธิพลมาจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมหรือการศึกษาได้ เนื่องจาก (ก.) วัตถุส่วนใหญ่ที่ถูกนำมาแสดงนั้น เป็นวัตถุที่เด็ก ๆ ไม่เคยเห็นมาก่อน (ข.) เด็กเหล่านี้สามารถอนุมานต้นตอที่มา (Origin) ของวัตถุเหล่านี้จากข้อมูลที่มีอยู่ โดยเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กันกับคุณลักษณะของวัตถุเหล่านี้ และหลักการเชิงสาเหตุที่มีอยู่แล้วได้อย่างถูกต้อง แม้จะมาจากข้อสังเกตเช่นนี้ เด็ก ๆ จึงสามารถอนุมานต่อได้ว่า ยังมีวัตถุบางอย่างในโลกนี้ที่ผู้คนไม่ได้สร้าง และ (ค.) นอกจากกลุ่มเด็กญี่ปุ่นเหล่านี้ไม่ได้มีพื้นฐานทางศาสนาแบบเทวนิยมแล้ว ยังมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่มักจะกีดกันไม่ให้อ้างอิงถึงพระเป็นเจ้าด้วย แตกต่างไปจากกลุ่มเด็ก ๆ ชาวอังกฤษ ที่มักจะได้รับการบ่มเพาะกรอบคิดว่าด้วยผู้ทรงสร้างโดยผู้ปกครองเสมอ (Goroncy, 2008)

ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาการสถาปนาแหล่งอ้างอิงถึงพระเป็นเจ้าในฐานะตัวแปรหลัก ให้เป็นคุณลักษณะสามัญของมนุษย์แล้ว ดังนั้นการปฏิเสธพระเป็นเจ้า จึงเป็นสิ่งที่ผิดธรรมชาติ เพราะนั่นหมายถึง การเลือกที่จะเชื่อหรือปฏิเสธในบางอย่างไร้ที่ติ หนึ่งนอกจากความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับจุดจบแห่งห่วงโซ่เชิงสาเหตุแล้ว มนุษย์ยังมีสามัญสำนึกในการยอมรับข้อตกลงพื้นฐานอื่น ๆ เฉกเช่น (ก.) แนวคิดพื้นฐานของการตัดสินตามบรรทัดฐานทางศีลธรรมแบบปรีวิสัย (Objective Morality) และ (ข.) หลักการแห่งัจธรรมว่าด้วยความจริงที่ประจักษ์แจ้งในตัวเอง (Self-evident Truth)

แน่นอนว่า การที่มนุษย์ให้การยอมรับว่า การทำร้ายผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผลจำเป็น เป็นสิ่งที่ผิดศีลธรรม หรือ ข้อความหนึ่งไม่สามารถเป็นจริงและเท็จได้พร้อมกันนั้น เกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องอาศัยข้อค้นพบผ่านหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หรือเป็นการเปิดช่องทางให้ไปสร้างกระบวนการทัศน์การเชื่อแบบหลับลับตาแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นผลมาจากการวินิจฉัยความถูกต้องโดยสัญชาตญาณและพัฒนาขึ้นเป็นความเชื่อโดยสามัญสำนึก ในแง่การพยายามปฏิเสธพระเป็นเจ้า จึงหมายถึง ความจำเป็นที่นอกจากต้องปฏิเสธความเป็นเหตุเป็นผลแล้ว ยังจำเป็นต้องปฏิเสธเกณฑ์การตัดสินเชิงศีลธรรมด้วย ทำให้กรอบคิดความเชื่อในพระเป็นเจ้าถูกเชื่อมโยงกับการประพัตินอย่างมีศีลธรรมโดยมีอาจจะหลีกเลี่ยงได้

การเชื่อมโยงกรอบคิดทั้งสอง สอดคล้องกับการพิจารณาความดีความงามที่วางอยู่บนบรรทัดฐานทางศีลธรรมแบบปรีวิสัย ซึ่งโดยหลักการแล้ว พระเป็นเจ้าเป็นตัวแปรหลักชนิดเดียวที่สามารถใช้อ้างอิงบรรทัดฐานการวินิจฉัย ที่นอกจากปราศจากอิทธิพลการถูกครอบงำโดยความรู้สึกของปัจเจกแล้ว ยังนำมาซึ่งความรู้สึกรับผิดชอบทางศีลธรรมให้กับมนุษย์ผ่านสามัญสำนึกแห่งความสมควรทำ (Ought to Do) และความไม่สมควรทำ (Ought Not to Do) ในประเด็นนี้ Craig (2008) ระบุว่า บรรทัดฐานทางศีลธรรมแบบ ปรีวิสัยเป็นบรรทัดฐานทางศีลธรรมประเภทเดียวที่มีความสมเหตุสมผลมากที่สุด เมื่อเทียบกับบรรทัดฐานทางศีลธรรมที่ยึดถือกันในกลุ่มสุขนิยม (Hedonism) หรือกลุ่มดาร์วินิสม์ (Darwinism) หรือกลุ่มสังคมนิยม (Social Pressure) รวมทั้งกลุ่มสามัญนิยมเชิงจริยธรรม (Moral Realism)

จากการคิดเชิงสัญชาตญาณสู่การคิดเชิงวิเคราะห์: จุดหักเห

การคิดเชิงสัญชาตญาณเป็นโหมดการคิดที่เกิดขึ้นในลักษณะอัตโนมัติ และถูกขับเคลื่อนโดยกลไกทางจิตวิทยาเชิงลึกที่มาพร้อมกับมนุษย์ตั้งแต่เกิด หรือเป็นโหมดการคิดที่ถูกตั้งค่าให้เป็นจุดเริ่มต้นมาตรฐาน (Rusou et al., 2013) ในทางตรงกันข้าม การคิดเชิงวิเคราะห์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ และจะเกิดขึ้นได้ยากกว่าการคิดเชิงสัญชาตญาณ จึงถือได้ว่าเป็นโหมดการคิดที่ต้องอาศัยการพยายาม และที่สำคัญ การคิดเชิงวิเคราะห์เป็นวิธีคิดที่มักจะสวนทางกับการเชื่อในพระเป็นเจ้า ดังจะเห็นได้จากทฤษฎีของ Pennycook et al. (2015) ที่ระบุว่า นักวิทยาศาสตร์ที่มีนิสัยการคิดประเภทนี้ นอกจากจะมีแนวโน้มที่จะมีความคลางแคลงสงสัย (Skepticism) ต่อความเชื่อทางศาสนามากขึ้นแล้ว ยังอาศัยผลประโยชน์มาใช้ตัดสินศีลธรรม กล่าวคือ พวกเขาจะรู้สึกยินดีให้การช่วยเหลือ (ผู้อื่น) ก็ต่อเมื่อการช่วยเหลือนั้นสามารถสร้างประโยชน์ให้มากกว่าต้องสูญเสียประโยชน์ไป หรือในอีกความหมายหนึ่ง ก็คือ การกระทำที่เกิดขึ้นจากการยินยอมของทั้งสองฝ่าย หรือต่างฝ่ายต่างได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน อาจจะไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรมเสมอไปได้ เนื่องจากการคิดประเภทนี้มีไว้เพื่อใช้วิเคราะห์และแก้ปัญหาที่สลับซับซ้อน ทำให้ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ถูกพิจารณาว่ามีสถานะที่สูงส่งกว่าทักษะการคิดเชิงสัญชาตญาณ อย่างไรก็ตาม การคิดเชิงวิเคราะห์ต้องอาศัยสมาธิ

(Concentration) ซึ่งทักษะการมีสมาธิจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยสัญญาตญาณแห่งการมองถูกจุด (Where to Look) ดังนั้น กล่าวได้ว่า การคิดเชิงวิเคราะห์จะเกิดขึ้นไม่ได้หากปราศจากทักษะการคิดเชิงสัญญาตญาณ และทั้งคู่มีความสำคัญมากพอ ๆ กัน (Parselle, 2005; Hutson, 2020) นี่เป็นการยืนยันถึงข้อเท็จจริงบางส่วนว่า ความท้าทายที่จำเป็นสำหรับนักคิดเชิงวิเคราะห์ ก็คือการรักษาระดับสมาธิไม่ให้ลดลงเมื่อถูกก่อกวน โดยที่ในสถานการณ์ที่สมาธิถูกก่อกวนนั้น การคิดโดยสัญญาตญาณจะมีประสิทธิภาพเหนือกว่าการคิดเชิงวิเคราะห์ (Pretz, 2008) นอกจากสถานการณ์ของพาย (Pi) ที่ได้ยกมาข้างต้นแล้ว สถานการณ์หนึ่งที่สามารถใช้อธิบายข้อกล่าวอ้างนี้ ก็คือ การเรียกหาความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของทหารท่ามกลางสงครามที่ร้อนระอุ ดังที่ Jeste & LaFee (2020) ได้บรรยายถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ตอนหนึ่งว่า ในพิธีรำลึกถึงทหารที่เสียชีวิตในเมืองเดวอน (Devon) ประเทศอังกฤษนั้น มีการอ่านจดหมายจากอนุศาสนาจารย์นิรนามที่รับใช้ชาติอยู่ด้านหน้า โดยมีข้อความบางส่วนว่า จงแจ้งกับทหารภาคพื้นดิน (Territorials) และทหารที่บ้านให้ทราบด้วยว่า พวกเขาต้องรู้จักพระเป็นเจ้าก่อนที่จะพวกเขามาช่วยรบที่ด้านหน้า ถ้าคิดจะเผชิญหน้ากับสิ่งที่อยู่ตรงหน้าพวกเขา เพราะเราไม่มีผู้ไม่เชื่อในพระเป็นเจ้าในสนามเพลาะ (Trenches) ชายชาติทหารไม่ควรละอายใจที่จะกล่าวเช่นนี้ แม้ว่าพวกเขาไม่เคยสวดมนต์มาก่อนหน้านี้เลย แต่ที่นี้พวกเขาต่างก็สวดอ่อนวอนด้วยความบริสุทธิ์สุดใจ คำแถลงชุดนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนโหมดการคิด จากการคิดเชิงวิเคราะห์ให้อยู่ในโหมดการคิดเชิงสัญญาตญาณ ซึ่งจะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อสมาธิได้รับการรบกวนจากความน่าสะพรึงกลัวของสงคราม แม้ว่าได้รับการฝึกฝนมาอย่างดีเพียงใดก็ตาม

การคิดเชิงวิเคราะห์และศีลธรรมประเภทอันตวิทยา

จากการอภิปรายข้างต้น ทำให้ได้ข้อสรุปว่า ความคิดเชิงวิเคราะห์ไม่ได้เป็นวิธีการวิธีเดียวที่จะทำให้เข้าใจโลกหรือบรรลุความจริงได้ และการคิดโดยสัญญาตญาณนั้น ไม่ได้ปราศจากความน่าเชื่อถือทุกครั้งไป อีกทั้งการให้น้ำหนักความสำคัญกับการคิดเชิงวิเคราะห์มากเกินไปสามารถนำมาซึ่งความรู้สึกกลางแคลงสงสัยในกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่มีอยู่เดิม ในแง่นี้ การเกิดขึ้นของข้อกำหนดศีลธรรมประเภทอันตวิทยา (Consequentialism) หรือการวินิจฉัยเชิงศีลธรรมที่เน้นพิจารณาผลการกระทำ นับว่าเป็นผลพวงโดยตรงแห่งการให้ความสำคัญการคิดประเภทนี้ ในขณะที่กฎเกณฑ์ทางศีลธรรมประเภทกรณีธรรม (Deontological Morality) หรือกลุ่มทฤษฎีจริยศาสตร์ที่ไม่พิจารณาผลการกระทำนั้น ถูกพิจารณาให้เป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมที่มีความสัมพันธ์กับการคิดเชิงสัญญาตญาณ โดยที่การกระทำที่ผิดศีลธรรมบางอย่างอาจจะถูกพิจารณาให้เป็นการกระทำที่ถูกต้องศีลธรรมได้ เมื่อพิจารณาผ่านกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมแบบอันตวิทยา

Alexander & Moore (2020) ได้อธิบายข้อแตกต่างระหว่างวิธีการวินิจฉัยทางศีลธรรมทั้งสองประเภทเอาไว้ว่า ศัลยแพทย์คนหนึ่งสามารถคร่ำครวญชีวิตของผู้ป่วยคนหนึ่งได้ หากการตายของเขาเป็นสาเหตุให้ผู้ป่วยอีกห้าคนมีชีวิตรอดด้วยข้อวินิจฉัยที่ว่า จำนวนผู้ตายน้อยกว่ายอมดีกว่าจำนวนผู้ตายที่มากกว่าเสมอ สอดคล้องกับกรณีของชายคนหนึ่งที่มีเพศสัมพันธ์กับโสเภณี (Citizen Witness, 2022) แม้ว่าชายคนนี้ สามารถบรรลุประโยชน์สำคัญอยู่หลายประการ เช่น สำเร็จความใคร่ ประหยัดงบประมาณ และอาจจะได้รับการยอมรับจากสังคมภายหลังจากที่เขาเอาไก่ตัวนี้ไปประกอบอาหารและเชิญชวนเพื่อนสนิทมิตรสหายมารับประทานร่วมกัน แต่ในขณะที่เดียวกัน สำหรับคนที่มีศีลธรรมแบบกรณีธรรมแล้ว การกระทำดังกล่าวนี้เป็นความวิปริตน่าขยะแขยง อนาคต และผิดศีลธรรมอย่างมาก และเป็นที่น่าสนใจว่า ผู้ที่มีทักษะการคิดวิเคราะห์ส่วนใหญ่สามารถพบได้ในหมู่ผู้ที่ได้รับการศึกษาในแบบโลกตะวันตก ซึ่งมักจะให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามฐานรากของศีลธรรม (Copson, 2018) โดยจะเห็นได้ว่า นักคิดฆราวาสนิยมและนักวิทยาศาสตร์ชั้นนำของโลก ไม่มีข้อคัดค้านทางศีลธรรมแต่ประการใดต่อการร่วมประเวณีระหว่างพี่น้อง (Pangburn, 2019)

สรุป

การพิจารณาความเชื่อในมิติเหนือธรรมชาติและพระเป็นเจ้าให้เป็นองค์ประกอบร่วมเชิงสัญลักษณ์ที่มนุษย์มีมาแต่กำเนิด นับว่าเป็นจุดริเริ่มสำคัญในการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันให้กับทั้งศาสนาและปรัชญา เพื่อใช้ในการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้เนื่องจาก ความเชื่อชุดนี้เป็นฐานรากหลักให้กับสามัญลักษณ์ทางศีลธรรมแบบปรัสซีย์ ซึ่งมีผลโดยตรงกับการยึดมั่นในจริยศาสตร์เชิงกรณีธรรม ในทางตรงกันข้าม หากการคิดเชิงสัญลักษณ์ถูกลดความสำคัญลง และแทนที่ด้วยการคิดเชิงวิเคราะห์แล้ว นอกจากจะนำมาซึ่งกรอบคิดแห่งการลดสถานะพระเป็นเจ้าลงเป็น “พระเป็นเจ้าแห่งช่องว่าง” แล้ว ยังมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันกับการปฏิเสธสามัญลักษณ์ทางศีลธรรมแบบปรัสซีย์ด้วย (ผ่านกระบวนการศึกษาแบบฆราวาสนิยมตะวันตก)

กล่าวโดยสรุป กระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ชนิดที่ละเลยทักษะการคิดเชิงสัญลักษณ์และให้ความสำคัญกับการบ่มเพาะทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ เป็นกระบวนการที่พยายามเปิดช่องให้เกิดการปฏิเสธสัญลักษณ์สำคัญอื่น ๆ ที่ถูกพิจารณาให้เป็นรากฐานสำคัญของความเป็นมนุษย์ เช่น การปฏิเสธพระเป็นเจ้า การปฏิเสธศีลธรรมแบบปรัสซีย์ และกฎเกณฑ์การพิจารณาศีลธรรมแบบกรณีธรรม และดังนั้น กระบวนการปลูกฝังธรรมชาติความเป็นมนุษย์ประเภทนี้ จึงนำไปสู่การทำลายธรรมชาติความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และนภนาท อนุนงค์พัฒน์. (2560). *สุขภาพทางปัญญา: จิตวิญญาณ ศาสนาและความเป็นมนุษย์*. นนทบุรี: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์.
- Adkins, A. W. H. (2022). *Greek religion*. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved November 21, 2022, from <https://www.britannica.com/topic/Greek-religion>
- Alexander, L., & Moore, M. (2020). *Deontological ethics*. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved October 26, 2022, from www.plato.stanford.com
- Britannica. (2016). *Human nature*. *Encyclopædia Britannica*. Retrieved February 6, 2023, from <https://www.britannica.com/topic/human-nature>
- Brown, T. (2022). *Taoism* *National Geographic Society*. Retrieved November 15, 2022, from <https://education.nationalgeographic.org/resource/taoism>
- Citizen Witness. (2022). *Disgusting! man caught shagging a dead chicken*. Retrieved October 27, 2022, from <https://citizenwitness.co.ke>
- Copson, A. (2018). *The ethics of education in the secular state*. *Philosophy Now: a magazine of ideas*. Retrieved October 27, 2022, from <https://philosophynow.org/issues/129/>
- Craig, W. L. (2008). *Reasonable Faith: Christian Truth and Apologetics* Wheaton. Illinois: Crossway Books.
- Goroncy, J. (2008). *In the Beginning: An Interview with Olivera Petrovich*. Retrieved October 9, 2022, from <https://paternallife.wordpress.com/>
- Gritz, J. R. (2005). *Wired for creationism?* *The Atlantic*. Retrieved November 15, 2022, from <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/>
- Hackett, C., & McClendon, D. (2020). *Christians remain world's largest religious group, but they are declining in Europe*. *Pew Research Center*. Retrieved October 26, 2022, from <https://www.pewresearch.org>
- Hill, E. R. (2011). *Can Religious-Based Ethics Play a Role in Development*. Retrieved October 26, 2022, from <http://www.inquiriesjournal.com/a?id=567>
- Hull, D. L. (1986). *On Human Nature*. *PSA: Proceedings of the Biennial Meeting of the Philosophy of Science Association*. Retrieved October 26, 2022, from <https://shorturl.asia/oW3Y7>
- Hunter, E. A. (2018). *Who is the god of confucianism?* *Synonym*. Retrieved November 15, 2022, from <https://classroom.synonym.com/who>

- Hutson, M. (2020). *8 truths about intuition*. *Psychology Today*. Retrieved February 6, 2023, from www.psychologytoday.com/intl/articles/
- Jeste, D. V. & LaFee, S. (2020). *Wiser: The scientific roots of wisdom, compassion, and what makes Us good*. Colorado: Sounds True.
- Lehrer, K. (2006). *The Epistemology of Testimony*. Retrieved February 6, 2023, from <https://shorturl.asia/DALIH>
- Martel, Y. (2001). *Life of pi*. New York: Houghton Mifflin Harcourt Publishing Company.
- Marx, K. (1975). *Contribution to the Critique of Hegel's Philosophy of Law: Introduction in Marx and Engels Collected Works* (Volume 3). Moscow: Progress Publishers.
- McCrea S. M. (2010). Intuition, insight, and the right hemisphere: Emergence of higher sociocognitive functions. *Psychology research and behavior management*, 3, 1–39.
- McMyler, B. (2011). *Testimony, Truth and Authority*. Oxford: Oxford University Press.
- Needham, A. & Baillargeon, R. (1993). Intuitions about support in 4.5-month-old infants. *Cognition*, 47(2), 121–148.
- Oesterdiekhoff, G. (2011). *The key to disclose the riddle of history*. Norderstedt: Bod.
- Pangburn. (2019). *Incest in Human Nature - Richard Dawkins, Sam Harris & Matt Dillahunty discuss*. Retrieved December 2, 2022, from www.youtube.com/watch?v=MVOvLe3MjwA
- Parselle, C. B. (2005). *Analytical/intuitive thinking*. Retrieved October 26, 2022, from <https://www.mediate.com/analytical-intuitive-thinking>
- Paulson, S. (2011). *The Flying Spaghetti Monster*. Retrieved October 15, 2022, from <https://www.salon.com/2006/10/13/dawkins>
- Pennycook, G., et al. (2015). Everyday consequences of analytic thinking. *Current Directions in Psychological Science*, 24(6), 425–432.
- Petrovich, O. (2018). *Natural-Theological Understanding from Childhood to Adulthood*. London: Routledge.

- Pew Research Center. (2022). *The Future of World Religions: Population Growth Projections, 2010 - 2050*. Retrieved October 20, 2022, from www.pewresearch.org/religion/2015/04/02/religious-projections
- Pine, R. C. (1989). *Science and the human prospect*. California: Wadsworth Publishing Group.
- Pretz, J. E. (2008). Intuition versus analysis: Strategy and experience in complex everyday problem-solving. *Memory & Cognition*, 36(3), 554–566.
- Rusou, Z., et al. (2013). Pitting intuitive and analytical thinking against each other: The case of transitivity. *Psychonomic Bulletin & Review*, 20(3), 608–614.
- Sahgal, N., et al. (2022). *Pew Research Center's Religion & Public Life Project*. Retrieved October 27, 2022, from www.pewresearch.org
- Sober, E. (2010). Empiricism. In Psillos, S., & Curd, M. *The Routledge Companion to Philosophy of Science*. (pp. 137-138). New York: Routledge.
- Walshe, M. (1995). *The Long Discourse of the Buddha*. Kandy: Buddhist Publication Society.

